

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Етапи становлення та напрямки розвитку етнопсихіатрії в Україні

Етнопсихіатричні дослідження в нашій країні мають вже більш, як 150-річну, історію та своє коло поважних науково визнаних імен, що належать, в першу чергу, психіатрії, але також і іншим наукам, пов'язаним з людиною та суспільством. Різноманітні дослідження, проведені вченими, довели залежність психопатології від етнокультуральної приналежності. З початку зацікавленості етнопсихологічною проблематикою в українському науковому співтоваристві етнічна психіатрія реалізується переважно як опис психопрофілактичних та психотерапевтичних народних уявлень і практик різних етнічно визначених груп (П.П. Чубинський, Г. Коваленко, П.В. Іванов, Н. Кондратковський, М.Ф. Сумцов, О.В. Ветухов та ін.). На жаль, ці етнографічні описи містили недостатню кількість даних щодо самих сеансів лікування для того, щоб трактувати дії місцевих знахарів на засадах наукової об'єктивності.

Паралельно з цим почав з'являтися характерний вид досліджень, які описували специфічні дані конкретній етнічній групі психопатологічні прояви (П.С.Єфименко, М.В. Країнський).

З кінця XIX — початку XX століття в українських етнопсихіатричних дослідженнях формується дуже потужна антропологічна лінія, здійснюється ціла плеяда крос-культурних досліджень, що ставили за мету прослідкувати кореляцію фізичних та психічних ознак етносів (В.Є. Емме, І.І. Пантюхов, О.А. Івановський, М.В. Гільченко, Ф.К. Вовк).

В цей же період в українському науковому співтоваристві поступово набуває певної реалізації інтенція методичного експериментального дослідження (П.І. Ковалевський, І.О. Сікорський, С.А. Подолинський).

З кінця 20-х рр. XX ст. відбувається згортання етнопсихіатричних досліджень в Україні, що було зумовлене активізацією радянського тоталітарного тиску. Виходять лише поодинокі праці з даної проблематики (В.П. Петров, С.М. Давиденков).

Такий стан триває, фактично, до початку 1990 рр., і тільки з набуттям Українською державою незалежності починається становлення сучасної української етнопсихіатрії. Вона ґрунтується, з одного боку, на засадах етнопсихологічної теорії, а з іншого боку, використовує методологічні та практичні напрацювання психіатрії.

Напрями сучасних етнопсихіатричних досліджень можна згрупувати за наступними тематико-методологічними перспективами:

- порівняльний аналіз психопатології сучасних та традиційних суспільств (В.П. Самохвалов, В.І. Єгоров, І.О. Зайцева);
- крос-культурні дослідження наявності та поширення психічних розладів у різних народів (М.В. Вербенко, О.В. Хренніков, В.В. Сойко, Р.Б. Брагін, А.І. Брагіна, Р. Гійас, Б. Бальбус);
- виявлення специфічних форм психічної патології в етнічних групах (В.І. Кайгер);
- дослідження етнічної специфіки клініки психічних захворювань (Г.Я. Пилягіна, І.М. Грига);
- розробка етнокультуральних підходів до профілактики, діагностики та терапії психопатології (Б.В. Михайлов, В.С. Подкоритов, Ю.В. Чайка, Ю.Ю. Чайка, В.М. Павленко, Л.М. Юр'єва, О. Фарбега);
- аналіз здобутків народної медицини в галузі психічної патології та (З. Болтарович, В. Мойсієнко, Я. Підцерковна, Т. Пархоменко, А. Шкарбан, І. Колодюк, Н. Серебряннікова, С. Швидкий, А. Темченко);
- дослідження феномену цілительства (О.Г. Карагодіна).

Сучасна практична етнопсихіатрія визначається набором різноманітних завдань, серед яких:

- лікування пацієнтів – представників іншого етносу;
- лікування пацієнтів, чиї хвороби мають етнокультурну основу (проблеми взаємовідносин в інтернаціональних сім'ях, психопатологічні проблеми процесу міграції, проблеми адаптації до етнокультурних та соціокультурних змін, проблеми взаємодії з представниками інших етносів, міжетнічне непорозуміння, проблеми етноідентифікації особистості);

- особливості процесу лікування, коли лікар і пацієнт відносяться до різних культур;
- врахування етнічних аспектів неврозів, психопатій, шизофренії, депресій, алкоголізму та наркоманії;
- етнокультурне поєднання методів лікування різних культур.